

Gelijke kansen op groen en gezond: geleerde lessen over samenwerken met bewoners

Overzicht geleerde lessen in de samenwerking met bewoners in vergroeningsprojecten

Groen in de leefomgeving heeft bewezen positieve effecten op gezondheid. Zo helpt groen tegen de negatieve effecten van hitte en is groen goed voor de mentale gezondheid. Wijken met een lagere sociaaleconomische status hebben vaak minder groen. En kampen met meer gezondheidsachterstanden. Vooral voor mensen die wonen in deze wijken kan potentieel de meeste gezondheidswinst door groen worden behaald. Samenwerken met bewoners vergroot de kans dat vergroening toegankelijk en bereikbaar is, en dat deze aansluit bij de wensen en behoeften van wijkbewoners. Maar hoe kunnen GGD'en en gemeenten beter samenwerken met wijkbewoners bij het vergoenen van de leefomgeving?

Het AWGL project 'Gelijke kansen op groen en gezond: geleerde lessen over samenwerken met bewoners' richt zich op lessen uit groen-interventies waarbij is samengewerkt met wijkbewoners. Er is gesproken met projectleiders of initiatiefnemers van zeven diverse Nederlandse groen-praktijkvoorbeelden. In deze gesprekken zijn geleerde lessen opgehaald en gebundeld.

Gelijke kansen in verdeling

Ontwerp van groen is belangrijk:

wanneer het groen gevarieerder en van meer kwaliteit is neemt de beleving en gebruik van het groen door bewoners toe. Functioneel gebruik van groen voor bijvoorbeeld ontmoeten, ontspannen of bewegen vraagt om een gericht ontwerp. Houd bij het ontwerp ook rekening met sociale veiligheid: geen afgeschermd plekken en bomen die het zicht ontnemen. Denk daarnaast na over een strategie om overlast door afval te voorkomen.

Gecombineerde inzet van gemeente en bewoners bij onderhoud bevordert duurzaam groen:

onderhoud van groen moet worden aangepast aan het lokale initiatief en de behoefte. De combinatie van ondersteuning en bewonersinitiatieven lijkt goed te werken, vooral wanneer er contact is met lokale wijkambtenaren. Kleinschalige initiatieven kunnen met een adoptiecontract worden overgedragen aan wijkbewoners. Onderhoud van grotere projecten bij vrijwilligers neerleggen vraagt een grote mate van eigenaarschap, maar kan succesvol zijn. Maak het beheer van groen structureel onderdeel van de samenwerking met de wijkbewoners.

Er is meer te halen uit inzicht in groen gebruik na oplevering: gemeenten hebben vaak geen zicht op gebruik en beleving van groen na oplevering en weten niet of het gebruikt wordt door de wijkbewoners voor of met wie het is ontworpen. Op plekken waar wel evaluaties en observaties zijn uitgevoerd naar het gebruik en de beleving, zijn waardevolle lessen geleerd en is het groen verder doorontwikkeld.

Gelijke kansen voor groen en gezond: Omdat veel wijken met sociaaleconomische en gezondheidsachterstand verstrekt zijn, is extra aandacht voor meer en gevarieerder groen juist in deze wijken, samen met de bewoners, erg belangrijk.

Gelijke kansen in procedures

Houd vooraf rekening met de eigendomsstructuur van de grond: zorg dat vanaf het begin inzichtelijk is of de grond van gemeente, privé of een woningcorporatie is. Zodat tijdig de juiste partijen worden betrokken of kan worden afgezien van een idee om teleurstellingen te voorkomen. Sluit aan bij kansen die voortkomen uit onderhouds- en realisatieplannen van gemeente en woningcorporatie.

Bouw altijd leermomenten in, hoe klein ook: leren van het proces kan op allerlei manieren. De samenwerking met bewoners is een iteratief proces waarbij evalueren en aanpassen nodig is. Dit kan op formele wijze, maar ook binnen kleinschalige projecten is dit belangrijk: neem ervaringen uit andere wijken en initiatieven mee en reflecteer op wat er is gebeurd. Deel deze lessen actief, waar mogelijk ook buiten de eigen gemeente of buiten de eigen kring.

Groen hoeft niet duurder te zijn dan stenen: denk goed na over de kosten-baten analyse. Kosten van groen hoeven niet hoger te zijn dan van stenen, wanneer alle posten worden meegerekend (denk aan kosten voor straatvegen en riolering).

Klein beginnen vermindert weerstand en maakt projecten behapbaar: klein beginnen haalt weerstand en angst weg bij bewoners en kan acceptatie vergroten. Kleine stapjes zijn daarnaast behapbaar, waar grote vragen of projecten overweldigend kunnen zijn.

Let op de manier van communiceren: gebruik herkenbare taal, zoals: hoe kunnen we ervoor zorgen dat dit pleintje weer een gezellige plek wordt. Heb het over de directe leefomgeving van mensen in plaats van over vergroening. Maak gebruik van actualiteiten zoals wateroverlast. Wees open over wat je verwacht van inwoners, maar blijf tegelijkertijd goed luisteren naar inwoners zonder hen af te kappen. Geef mensen verschillende mogelijkheden om te reageren, niet iedereen vindt directe interactie prettig.

Geef juist aandacht aan zorgen van bewoners: door goed te luisteren en samen een ontwerp te maken kan weerstand omdraaien naar betrokkenheid.

Ken de buurt goed en werk samen op straatniveau: door geen wijk- of buurtbijeenkomsten te organiseren maar kleine sessies te houden op straatniveau, voorkom je dat de "burgemeester van de buurt" spreekt.

Neem praktische drempels weg: leen gereedschap uit aan inwoners, geef uitleg over het onderhoud, maak gebruik van een pleegtuin om inwoners die moeite hebben met rondkomen van planten te kunnen voorzien, bied hulp bij eerste stappen zodat het niet overweldigend is, zet mensen in die de juiste taal spreken, wees flexibel en zorg dat activiteiten gratis en laagdrempelig zijn. Geef op zoveel mogelijk manieren bekendheid aan het initiatief (activiteiten, flyers, oproepen in wijkkrant, via-via, posters, sociale media).

Steek tijd in relatie opbouw in de wijk door sociale activiteiten: ben actief aanwezig in de wijk en ga met regelmaat langs bij inwoners. Organiseer leuke activiteiten op creatief of sociaal vlak, zonder direct op vergroening in te gaan; ga vooral voor ontspanning en plezier.

Creëer energie in de wijk: ga direct actief aan de slag waar mogelijk: wanneer er direct kleine veranderingen zichtbaar zijn, ervaren bewoners dat ideeën echt uitgevoerd worden. Dit vergroot het bewustzijn en gemoed van inwoners. Denk hierbij in creatieve en onverwachte hoeken, die in eerste instantie niet te maken hebben met vergroening, maar waar je wel op de energie kan meeliften. Geef ruimte aan een eigen invulling van hoe een wijkbewoner een bijdrage wil leveren.

Integrale aanpak is essentieel: betrek aan de voorkant ook andere domeinen, zoals beheer en onderhoud, mobiliteit en ruimtelijke ordening: tijdige betrokkenheid draagt bij aan soepele uitvoering van groenprojecten: vierkante meters kunnen maar één keer worden ingericht. Bij samenwerking is het belangrijk dat er regelmatig wordt besproken hoe elke organisatie of domein vanuit eigen doelen bijdraagt.

Werk samen met sleutelpersonen, instanties of organisaties die in nauw contact staan met de wijkbewoners, zoals de sociale wijkondernemingen, zorginstellingen, buurthuis, school. Ga op zoek naar de gezamenlijke onderliggende waarden en doelen om de verbindingen te versterken.

Beperk administratieve lasten voor initiatiefnemers en bied hulp als gemeente, en houd de verantwoording van eventuele subsidies zo simpel mogelijk. Overweeg om voor kleinere initiatieven de verantwoording helemaal los te laten.

Voor een echte samenwerking met inwoners is opgavegerichte vergroening minder geschikt: opgavegericht werken sluit vaak niet goed aan bij een echte samenwerking met inwoners omdat doelen en tempo al bepaald zijn.

Het stimuleren van bewoner initiatieven waarbij inwoners zelf de drijvende kracht zijn, levert grotere betrokkenheid en duurzamere initiatieven op: faciliteer en ondersteun bewoner initiatieven als gemeente, maar blijf op afstand en neem niet over. Vertrouwen van een gemeente in haar bewoners is hierbij essentieel. Breng het eigenaarschap zoveel mogelijk naar de mensen in de buurt; zo kun je de kennis en kunde die al in de wijk is benutten en eventueel versterken.

Kies de juiste momenten om randvoorwaarden te bespreken: groen kent vaak randvoorwaarden gerelateerd aan afvoer van water, leidingen of verkeersveiligheid. Wees open over randvoorwaarden, maar kies de juiste momenten zodat inwoners niet geblokkeerd worden in hun proces. Het kan soms ook even wachten. Leg het waarom goed uit, bewoners begrijpen de randvoorwaarden na een uitleg prima.

Informeren van bewoners belangrijk: Niet ieder onderwerp is geschikt voor samenwerking en soms komt samenwerking niet op gang. Dan is informeren een belangrijk onderdeel dat kan zorgen voor bewustwording en activatie van bewoners.

Zonder passie wordt het zwaar: passie voor vergroening, voor de buurt, voor de medebewoners is nodig. Trajecten zijn vaak langlopend en kosten veel inzet. Zonder passie hou je het niet vol.

Balanceer het tempo en pas aan naar bewoners: soms kan een gemeente vertragend werken, maar vaak is er ook veel tijd nodig voor het opbouwen van een relatie.

Gebruik de verhalen van bewoners om de impact van meer groen zichtbaar te maken.

Gelijke kansen in erkenning

Heb binnen een buurt ook aandacht voor specifieke bewonersgroepen: maatwerk is hierbij vereist. Denk aan activiteiten die aansluiten bij een culturele achtergrond. Of breng initiatieven met een verschillende sociale achterban bij elkaar. Om ouders en kinderen te betrekken, kan de inzet van een kinderactiviteit helpen.

Koppel vergroeningsdoeleinden aan bredere (sociale) doelstellingen: denk bijvoorbeeld aan cultuur, educatie of sociale activiteiten om bredere betrokkenheid te realiseren. Naast vergroening, wordt er dan ook sociale winst behaald.

Heb bij inwoners in kwetsbaardere omstandigheden meer tijd en ruimte om naar bredere levensopgaven te luisteren. Soms hebben bewoners veel dagelijkse zorgen, waardoor het meer aandacht vergt naar hun levensverhaal te luisteren en daarbij aan te sluiten.